

Populärvetenskaplig sammanfattning

Den här avhandlingen undersöker hur resiliensteori kan användas i arbetet för en hållbar utveckling, inom till exempel kommunal planering, naturresursförvaltning och livsmedelsförsörjning. *Resiliensperspektivet* innebär ett nytt angreppssätt för att hantera de stora globala utmaningar vi står inför. För att skapa en hållbar utveckling i en föränderlig omvärld som är globalt sammankopplad, måste vi kunna hantera olika påfrestningar på längre sikt och fortfarande vidareutvecklas – det vill säga vara resilienta. I längden kräver detta en förmåga att anpassa sig och förnya sig. Det som utmärker det här perspektivet är dels att det är grundat i en förståelse av hur människors utveckling och välmående är beroende av en levande planet, dels att det inte förutsätter en linjär, förutsägbart utveckling. Strategier baserade på resiliensperspektivet utgår ifrån att vi måste förvänta oss överraskningar och stärka systems förmåga att anpassa sig till framtida förändringar.

En vanlig metod för att tillämpa resiliensperspektivet är *resiliensanalys*. Den har utvecklats av det internationella forskningsnätverket Resilience Alliance och beskrivs i flera olika handböcker (se den senaste versionen här: <http://wayfinder.earth>). Metoden går i princip ut på att en grupp personer tillsammans beskriver det system de är intresserade av, till exempel ett lokalsamhälle eller ett avrinningsområde, bedömer dess resiliens, och hittar möjliga åtgärder för att stärka resiliensen. Syftet är att skapa en bättre förståelse av, i det här fallet lokalsamhället eller avrinningsområdet som ett sammankopplat system, samt att välja strategier som gör oss bättre på att hantera förändringar och överraskningar. Antalet tillämpningar av resiliensperspektivet ökar – i form av resiliensanalyser, planeringsprocesser och åtgärder – och har spritts till olika delar av världen. I takt med att resiliensbegreppet dyker upp i olika politiska mål och beslut finns det också en växande efterfrågan på praktiska tillvägagångssätt. Samtidigt finns det fortfarande få vetenskapliga studier av hur resiliensperspektivet har använts och vad dess styrkor och begränsningar är. Det saknas också forskning som sammanfattar lärdomar från flera olika fallstudier.

I den här avhandlingen beskriver jag hur resiliensperspektivet har använts i en rad olika fall – inom regional naturresursförvaltning i Australien (**Artikel I**), vilket är en av de längsta och mest spridda tillämpningarna av resiliensperspektivet, samt en jämförande studie av tolv olika fall världen över (**Artikel II**). Resultaten visar hur resiliensperspektivet kan hjälpa utövare på lokal och regional nivå att hantera dagens komplexa och dynamiska hållbara utmaningar mer strategiskt och långsiktigt. Framförallt bekräftar resultaten att tillämpning av resiliensperspektivet i en organisations planering bidrar till att integrera arbetet med olika hållbarhetsmål, skapa bättre samverkan över olika nivåer och sektorer, samt mer effektiva system för kontinuerlig uppföljning, lärande och uppdatering av kunskapsläget. Resiliensperspektivet kan till exempel överbrygga arbetet med krisberedskap och hållbar utveckling i en kommun, som ofta sker parallellt, och på det sättet göra krishanteringen mer långsiktigt förebyggande. Tillsammans ger det här bättre förutsättningar för att kunna hantera osäkra omvärldsförändringar. Däremot är tillämpning av resiliens ingen universallösning. Det finns inte ett färdigt recept som fungerar överallt, utan processen och innehållet måste anpassas till varje unik plats och dess förutsättningar. Dessutom var de positiva resultaten relaterade till graden av investering. När aktören bakom resiliensstillämpningen verkligen är villig att satsa på projektet, engagerar en bredd av deltagare i processen och integrerar resiliensperspektivet som del i organisationens arbetssätt, är chansen störst att projektet ska få positiva effekter.

Forskningen på de här fallen visar också på en brist i hur resiliensperspektivet tillämpas när det gäller behovet att ställa om våra samhällen till en hållbar utveckling för vår planet. Ofta har resiliensstillämpningar utgått ifrån att en viss region eller ett avrinningsområde ska vara resiliент, till exempel genom att stärka biologiska mångfald eller sociala nätverk, utan att lyfta fram hur människors

livsstil och konsumtionsvanor påverkar miljön på andra platser och det globala klimatet. Därför har jag också utforskat och experimenterat med nya metoder och tillvägagångssätt för att förbättra den här aspekten av resiliensstillämpningar. Jag har genomfört två pilotprojekt i olika delar av Sverige – i samarbete med omställningsrörelsen i en Leaderförening i Småland (**Artikel III**), och i ett projekt för att ta fram en positiv framtidsvision av hållbara livsmedelssystem i Mälardalsregionen tillsammans med olika livsmedelsaktörer (**Artikel IV**). De här studierna visade hur lokala och regionala tillämpningar av resiliens kan ta hänsyn även till globala hållbarhetsmål, till exempel genom att placera den enskilda tillämpningen i en större berättelse om samhällsomställning och presentera globala utmaningar i början av processen. Tillämpningar av resiliensperspektivet kan bli mer effektiva i att stötta förändring, genom att strategiskt bjuda in olika aktörer och initiativ som arbetar för positiv förändring och stärka nätverken mellan dem.

Här har jag sammanfattat fem saker att tänka på om du vill tillämpa resiliensperspektivet och till exempel göra en resiliensanalys i ditt arbete:

- **Koppla din berättelse om resiliens på lokal eller regional nivå till hållbar utveckling på planeten** – resiliens är viktigt för ditt lokalsamhälle eller din region, men det handlar också om ett hållbart nyttjande av planetens resurser. Vi kan alla vara skickliga på att hantera förändringar var och en för sig, men om fartyget som vi alla sitter på är på väg åt fel håll så spelar det ingen större roll.
- **Gör det socialt och engagerande från början** – för den som inte varit involverad i resiliensanalysen är det svårt att vilja jobba vidare med det ni kommit fram till efteråt. Bjud in många och brett från början och glöm inte att fira era framgångar!
- **Undersök möjligheterna till förändring där du verkar** – vilket stöd och intresse finns för att göra en resiliensanalys? Vilka resurser finns för att göra verkstad av det ni kommit fram till? För att verkligen göra skillnad och engagera många krävs tid och resurser, men en kortare resiliensanalys kan fortfarande bidra med värdefulla insikter.
- **Skapa tillit till lärandeprocessen** – en resiliensanalys är en resa där slutresultatet inte är helt tydligt från början, vilket ibland kan kännas osäkert och frustrerande. Hjälp dina medresenärer att lita på att ni är på rätt väg genom att utforma en väl genomtänkt process. Lärande kräver att ni ses upprepade tillfällen och kompetens i processledning kommer att vara till stor hjälp!
- **Håll kontakt med andra för hjälp och stöd** – resiliens kan kännas akademiskt och svårgreppbart. Se till att ha kontakt med andra som är på samma resa, experter som kan översätta resiliens till din kontext, och lär av varandra i nätverk.

Den här avhandlingen belyser tillämpningar av resiliens som är ett relativt nytt och utforskat forskningsfält och studerar ett brett spektrum av tillvägagångssätt och kontexter. Under arbetet med avhandlingen har jag också bidragit till att bygga nätverk och relationer mellan forskning och praktik, bland annat mellan den internationella rörelsen av lokala omställningsinitiativ och resiliensforskningen, samt mellan olika aktörer i Mälardalsregionens livsmedelssystem. Genom det här arbetet har jag visat att ett annat sätt att bedriva forskning på doktorandnivå är möjligt – ett sätt som engagerar aktörer utanför det akademiska och bygger broar mellan forskning och praktik.

Nyckelord: anpassningsförmåga, hållbar samhällsplanering, hållbar utveckling, lokal och regional planering, transdisciplinär forskning, transformation